

ESPERANTO KAN GÖRAS TILL ETT VÄRLDSSPRÅK

SYNPUNKTER
och **FAKTA**

I vår tid med dess snabbt krym-
pande avstånd och allt livligare in-
ternationella förbindelser uppkom-
mer helt naturligt frågan om ett
gemensamt språk. Förr var ett fåtal
människor nödsakade att på grund
av resor, korrespondens eller ut-
ländsk litteratur inhämta kunskaper
i ett eller flera främmande språk.
Numera slungar resebyråerna ständigt
stora skaror i häftig och omedel-
bart kontakt med utlandet, och för de
flesta blir kanske denna kontakt
mycket torftig just till följd av oli-
kheten i språk och sedvänjor. Hårtill
kommer ett aldeles nytt moment:
immigration i stället för emigration.
Från 1800-talets svenska utvandrare
vet vi vilka svårigheter språket be-
redde, varför de i det främmande
landet hellre höll ihop och grundade
nästan helt svenskspråkiga samhäl-
len.

Den svenska välfärdsstaten lockar i
dag istället främlingar till vårt land,
där enligt statistiken snart var sjunde
invånare är utlänning. Då man ej
kan begära att invandrarna och de-
ras familjer genast skall kunna göra
sig förstådda på vårt språk, skapar
denna omständighet ofantliga svårig-
heter. Man måste anordna särskilda
kurser i svenska för att underlätta
umgänget med hitflyttade balter, fin-
nar, jugoslaver, turkar, ungrare m.fl.
m fl.

Denna sakernas faktiska ordning
borde tvinga människor att ta ställ-
ning till ett gemensamt umgän-
gesspråk. Men man rycker i allmän-
het bara på axlarna och framkastar,
att alla borde lära sig tex engelska.
Denna tanke framföres i regel av
folk som bristfälligt själva stapplar
fram några fraser på detta språk.
Erfarenheten borde vid det här laget
ha lärt var en att man icke
länge kommer så långt med bara
engelska.

Frågan har blivit allt hetare, och
de olika ländernas parlament har
genom beslut uppmanat Förenta na-
tionerna att äntligen lösa problemet.
Den svenska riksdagen har som be-
kant flera gånger, senast härom året,
anslutit sig till denna aktion. Som
sekreterare i den på sin tid mycket
uppmärksammade sk Lindhagenska
världsspråkskommittén av år 1921
känner jag väl till de förhoppningar,
som man knutit till sådana av många
stater understödda initiativ. Unesco
har för sin del accepterat ett intimt
samarbete med det universella espe-
rantoförbundet UEA, och generalför-
samlingen torde förr eller senare
tvingas att i likhet med sin företrä-
dare NF uttala sig i denna brännande
fråga, vilken blir allt betydelsefullare
ju flera nya stater som träder in i
den mellanfolkliga gemenskapen.

Vid förbehandlingen inom FN har
man kommit fram till tre alternativ:
1) överenskommelse om antagandet
av ett nationellt språk som tex engelska,
2) antagandet av svahili, pid-
ginengelska eller något dylikt be-
kant blandspråk, samt 3) ett konst-
språk som tex esperanto.

Det första alternativet anses redan
från början oantagbart, då varken
fransmän, ryssar eller kineser vill
underkastas sig engelskan och den
naturliga överlägsenhet alla engelsk-
talande folk härigenom skulle få. Det

Med förbättrade kommunka-
tioner och ökad internationell
rörlighet har världsspråksfrågan
fått allt större aktualitet.

Direktör Leander Tell (bilden), aktiv esperantist sedan 60 år, skisserar i denna artikel utvecklingen på detta område samtidigt som han motiverer sitt ställningstagande för just esperanto.

andra alternativet stupar på dessa
primitiva språks oanvändbarhet i ve-
tenskapliga och kulturella samman-
hang. Återstår därför ett konstspråk.
Och här rynkar många människor på
nåsan: ett konstgjort språk! Jag till-
låter mig fråga, vilket språk som ej
är konstgjort. Våra sk modersmål är
ingalunda medfödda utan måste mö-
dosamt inhämtas under medverkan
av hem, skola och omgivning.

*

Man säger vidare: titta nu på espe-
ranto! Under åttio år har dess an-
hängare försökt få det allmänt anta-
get, och ännu i dag stampar man på
nästan samma fläck. Vad är emeller-
tid åttio år i mänsklighetens historia,
i ett språks, en nations eller en
internationell rörelses liv? Esperanto
fungerar och fungerar bra. Dess ge-
niale upphovsman, den polske läka-
ren L.L. Zamenhof, prövade det första
bland likasinnade skolkamrater, och
under oupphörlig anpassning och
finslipning framstod det tämligen
fullgott, då pseudonymen Dro Espe-
ranto (=doktor som hoppas) år 1887
publicerade sitt förslag till interna-
tionellt hjälpspråk. Det vann ögon-
blickligen sympatisörer över hela
världen, icke minst i vårt land.

Sedan dess har olika "reformatorer"
försökt åstadkomma något lik-
nande. Självt har jag upplevt ett
tjugotal dylika projekt, varav de
flesta, såsom interlingva, neolatin,
pasilingva, anglic m fl redan är av-
sommnade och ido lever med blott litet
liv, mest på esperantos bekostnad,
eftersom det utgivit sig för ett refor-
merat esperanto. Givetvis har också
tidigare otaliga försök gjorts att dels
reformera latinet, dels konstruera ett
lättillgängligt neutralt mellanfolkligt
språk. Ett sådant experiment var vo-
lapük, utarbetat bla med hänsyn till
asiaters svårighet att uttala bokstaven
r (volapük = wordsprache) av
den synnerligen språkbegåvade pater
J.M. Schleyer (1831-1912).

*

När esperanto blev bekant övergick
dock nästan samtliga volapükister
till att omfatta Zamenhofs utmärkte
lösning. En av min ungdoms första
bekantskaper på detta område var
hypotekskamreraren Bengt Arré i
Linköping, som från början varit
övertygad volapükist men efter att
ha tagit del av esperantos idé och
byggnad blev lika eller mera överty-
gad esperantist. Jag är hans minne

alltjämt varmt tillgiven, för att han
faderligt intresserad tog sig an den
unge oerfarne Norrköpingspojke och
esperantoadept som jag var för nära
sextio år sedan.

Under tiden har esperantisternas
antal vuxit lavinartat, och i många
stater undervisas det i skolor och
förekommer i radioprogram. Det ta-
las, skrivs och läses fullt förståeligt
över hela världen och kan genom sin
lättfattliga grammatik med blott 16
regler, alla utan undantag, en inter-
nationell ordsfatt och ett överträffat
system av prefix och suffix både
lätt inläras och användas i alla
språkliga sammanhang. Som pojke
lärde jag mig det som första främ-
mande språk, och jag kan endast
understryka vad esperanto betytt
som stomme och system vid fortsatta
språkstudier.

Orsaken till esperantos framgång
är dock inte endast dess geniale
byggnad utan framför allt dess inter-
nationella organisation. En för-
utseende schweizare, H. Hodler, bil-
dade nämligen år 1903 ovannämnda
Universala Esperanto Asocio, vars se-
naste årsbok upptar 3475 ombud på
1372 platser i 62 länder. Dessa ombud
är rörelsens förnämsta instrument.
De är skyldiga besvara förfrågningar
och hjälpa resande etc; sedan sextio
år har jag själv haft den ypperligaste
hjälptjänst av dessa esperantos egna
konsuläragerter. Ty hur väl man än
talar ett främmande språk, kan man
aldrig uppnå den kamratliga själv-
klara intimitet, som esperantister lätt
och lekande uppnår på sitt språk.

*

Naturligtvis finns i esperanto
liksom i varje internationell rörelse
en bärande inre idé, och vilken i
detta fall enligt dess egen upphovs-
man var det egentliga motivet för
hans osparade möda att få fram ett
fullt användbart lättillgängligt mel-
lanfolkligt språk. I en av politiska,
religiösa och sociala motsättningar
splittrad värld, vars spegelbild
liksom i en skärva återgives i to m
det minsta samhälle, särskilt i vär-
ldens otaliga blandstater, kan många
irritationsmoment nämligen ofta
hänföras till språkliga missför-
stånd.

Internationellt fredlig samlevnad
kan inte uppnås annat än med ett
gemensamt språk utåt, liksom man
måste förutsätta en självklar respekt
för varje nationellt idiom inåt. Följ-
aktligen måste ett framtidshägrande
universellt folkligt broderskap grun-
das på idén om att varje etnisk och
idiomatisk enhet, hur liten och oby-
tydlig den än må vara, garanteras en
obestridd självständighet beträffande
språk och kultur, medan å andra
sidan hela världen måste stå öppen
för varje individ som tillägnat sig
esperanto, allas andra språk. Och
denna idé är på sätt och vis redan
delvis förverkligad i esperantorö-
relsen, där miljoner esperantister av
olika ras, hudfärg, religion, språk,
politisk och social åskådning har
personlig kontakt.

Enligt min enkla mening torde det
endast vara falsk inbillning, kashög-
färd eller vanlig mänsklig tröghet
som hindrar många människor att
försättningslöst studera världs-
språksfrågan som den föreslagits löst
genom esperanto. LEANDER TELL.